

KETTERMUID

IVO CREYNE

KETTERMUID

© 2025 by Ivo Creyne & de Scriptomanen vzw

Cover: Anneke D'Hollander.

Redactie Lili Vanden Wijngaert

www.scriptomanen.org

contact: info@inter-actief.be

NUR 340

Niets uit deze uitgave mag, op welke wijze ook, worden overgenomen zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Jimmy

‘Want we zijn ook wat we verloren hebben.’

Alejandro González Iñárritu

ARN

Mijn broer is weer bezig met zijn hakbijl. Dat geluid, om de zoveel seconden gooit hij naar het houten blok dat papa voor hem heeft gekocht. Het is al het derde blok. Hij laat er geen gras over groeien.

Ik heb een banaan meegenomen, een stuk chocolade en een flesje bruiswater. Wat moet je in de grote wereld zonder water? Ik ben van plan een heel eind weg te stappen, misschien wel tot voorbij het laatste huis, of nog verder, wie weet. Misschien kom ik wel nooit meer terug.

Ik stap flink door op de kasseien, tijd om op krachten te komen. Ik heb zin in de banaan. Het valt niet mee – wat had je gedacht? – om van huis weg te lopen. Nogal een geluk dat ik voorbereid ben. Een veertienjarige moet voorbereid zijn, of ze nemen je te grazen. Ik heb het genoeg meegemaakt.

Ons huis is uit het zicht verdwenen. De banaan smaakt. Zo'n beetje vrijheid, dat doet deugd.

Het duurt niet lang of ik beslis terug te keren; dit toeneeltje heeft lang genoeg geduurd, ik wist op voorhand dat het aanstellerij was. Ze zullen het nu wel begrepen hebben. Ik ben tot aan het huis van Manfred en Marie geraakt. Ze hebben een dochter, Elsje, zes jaar, ze keek van achter het raam naar mij, ze had een lolly in haar mond. Ooit zal ik verder geraken, let op mijn woorden, en dan sta ik niet in voor de gevolgen; dat gekke gedoe bij ons thuis de hele tijd, dat onderkoelde niks zeggen, niks doen en niks voelen en doen alsof er niks aan de hand is, dat kan toch niet gezond zijn.

Hij is nog steeds bezig, Jakke, hij blijft maar bezig; ik hoor het tot hier kraken, de hakbijl dringt het hout binnen, alsof hij iets doormidden wil splijten. De wereld?

Zijn wereld, dat is de kwade wereld, en iedereen draagt een stukje van die kwade wereld in zich. Daar is hij van overtuigd. En als ze beweren van niet, dan zijn ze hypocriet. De andere wereld, die wil hij niet kennen, daar is hij te bang voor. Hij vreest dat de andere wereld geen compassie met hem zal hebben als hij over de schreef gaat, dat hij zal worden vermorzeld, en dat er niks meer van hem zal overblijven...

SERGE

Hij heeft verdorie woord gehouden. Zie hem daar lopen, met zijn rugzak om zijn schouders; straks zit ik met een tweede Jakke opgescheept, dat kan toch niet de bedoeling zijn. Hij is nog niet goed en wel vertrokken of hij staat hier al terug. Nog even en hij vraagt aan Jennie wat de pot schaft. Wacht maar.

Vader woont nagenoeg in zijn atelier, hij is er niet uit weg te slaan. En ik zit hier op mijn emmer met een pot ajuinen tussen mijn benen. Mijn zoon is gaan lopen en mijn vader begrijpt niet dat hij stilaan een vreemde aan het worden is. Ze zeggen dat hij, sinds Mariette is overleden, nu bijna vijftig jaar geleden, nooit meer de oude is geworden. Maar ik heb hem nooit anders gekend, dus is hij voor mij altijd dezelfde gebleven. Maak het maar mee: je vrouw zien sterven op de dag dat je zoon wordt geboren. Een mens zou zich voor minder schuldig voelen.

Ik mag hem enkel storen om mijn ajuinen op te hangen; die moeten aan een vlecht in de hoogte drogen, en geen betere plaats daarvoor dan de hangar die hij heeft ingericht als atelier. Hij schildert al van jongs af aan, hij doet dat niet slecht. Portretten in de eerste plaats. Zijn atelier staat er vol van. Portretten en ajuinen. Portretten en ajuinen en vader: drie zaken die bestaan en betekenis voor mij hebben maar die me nauwelijks kunnen beroeren. Laat me maar schillen, dat kan ik goed, als de beste. Dat is een handeling die ik ken, ik schil ze tegenwoordig met mijn ogen dicht.

Jennie zal spoedig roepen dat het eten klaar is. Ik zal rechtstaan en de ajuinen laten voor wat ze zijn. Ik zal op mijn beurt vader roepen en hij zal wederom niet of te laat antwoorden.

Arn heeft het niet lang uitgezongen. En Jakke, die blijft maar gooien met zijn bijl. Het is al het derde blok dat ik voor hem gekocht heb, ik kan toch niet blijven zeulen met zware blokken. Er zit een serieuze portie geweld in die jongen en ik snap niet hoe dat komt. Als hij zijn bijl maar heeft, dan is hij content.

‘Serge! Komen eten.’ Daar heb je de stem van Jennie. Het is de stem die ik ken, de stem die in mij zit en die ze mij heeft toevertrouwd. Ik mag dat vertrouwen niet schenden, dat zou oneerlijk zijn.

‘Ik kom,’ antwoord ik.

‘Pa! Eten,’ roep ik op mijn beurt. Geen antwoord. Dat was te denken.

MARIE

‘Wat is die kleine van de Kettermuids hier komen doen, schat?’

‘Och, laat het, Marie. Hij doet toch niemand kwaad,’ zegt Manfred. ‘En daarbij, het zijn onze zaken niet. We weten allemaal dat het niet goed gaat ten huize Kettermuid, maar dat wil niet zeggen dat wij overal onze neus moeten insteken, die mensen verdienen discretie, ook al liggen hun problemen open en bloot op straat.’

Manfred heeft gelijk. Maar het is soms sterker dan mezelf, het babbelt zo gemakkelijk over iemand anders. En het is niet dat hij veel te vertellen heeft. Ik heb niet veel aan hem op communicatief vlak, en dat is toch essentieel in een relatie? Hij heeft eens tegen mij gezegd dat mensen die te veel babbelen iets te verbergen hebben, dat ze woorden gebruiken om dingen te verdoezelen, dingen waar ze niet trots op zijn. Zand in de ogen strooien, ja, dat kunnen ze goed. Sindsdien probeer ik stiller door het leven te gaan en bijt ik al eens op mijn lip, wat niet vanzelfsprekend is, want ik kan ook weleens genieten van een goed gesprek. Dat zie je van hier dat ik de hele tijd mijn mond ga houden. Dan kent hij mij nog niet goed.

Elsje staat voor het raam met een lolly in haar mond. Die tweede Kettermuid is ondertussen teruggekeerd. Wat zijn dat toch rare snuiters, die Kettermuids! Enfin, die tweede en die derde vallen best mee, in vergelijking met Jakke zijn het engeltjes. Als mijn dochter maar gespaard blijft van hun fratsen. Wat zie ik dat kind graag, het is niet te vatten; gisteren lag ze nog in mijn armen te soezen en vandaag lacht ze al putjes in haar wangen als er een jongen passeert. Manfred en ik moeten haar beschermen. Ik heb ze graag, mijn man en mijn kind; ik zou niet weten

wat ik zonder hen zou moeten beginnen. Het zijn precies verlengstukken, ze leven zo hard in mij dat ik soms vergeet dat ik zelf een leven heb. Maar ik vind het niet erg om mijn leven aan hen te wijden. Zij zijn de invulling die ik nodig heb, de zingeving, mijn houvast.

Ons Elsje, het heeft niet veel gescheeld of ze was er niet meer. Ze ademde niet bij de geboorte, en ik zag de paniek in de vroedvrouwen hun ogen. En Manfred trok bleek weg, die verstijfde helemaal. Het gaat hier verkeerd aflopen, stond op zijn gezicht te lezen. Ik wilde me omdraaien en uit de stoel springen om mijn kind te zien, maar er was niemand om mij te helpen, ik lag daar alleen, achtergelaten. De vroedvrouwen begonnen door de deuren te lopen, gehaast, ontdaan, en sommigen grepen naar hun hoofd of legden een hand voor hun mond. Dat kon alleen betekenen dat het over en uit was, gedaan voordat het goed en wel begonnen was. En ik zag haar zo graag, dat schepseltje dat de hele tijd tegen mijn blaas schopte. Maar de lucht klaarde opeens op; ze hadden iets op haar gezicht gezet waardoor haar longen begonnen te werken. Halleluja, ze ademde. Nu heeft ze geen last meer van haar longen en kan ze lopen en klimmen en ravotten zoveel ze wil. De tijd doet wat met een moeder, en ik ben pas vijfendertig.

‘Schuif eens wat op,’ zeg ik tegen Manfred. ‘Straks komt Elsje bij ons in de zetel zitten en vraagt ze of ze nog een lolly mag, en deze keer is het jouw beurt om het haar te verbieden, ik wil niet altijd de boeman spelen. En daarbij, ik heb er geen zin in, ik ben moe, ik wil rusten en naast jou in slaap vallen.’

Manfred knikt. Ik weet dat hij straks onder mij vandaan zal kruipen om nog wat met zijn boeken bezig te zijn. Hij lijkt wel verslaafd aan die woorden en die verhalen die zo stilaan het hele huis beslaan. Maar versta me niet ver-

keerd, ik hou van boeken en de sfeer die in zo'n kamer hangt, alleen de geur al van een boek, geweldig. Ach, had hij maar evenveel aandacht voor mij als voor zijn boeken...

ARN

Gelukkig ben ik net op tijd voor het eten. Of niet? Zullen ze mij wel binnenlaten? Ik sta in de gang en ik schaam me. Slechts een half uur heeft mijn avontuur geduurd. Slechts een halfuur!

Ik ben te trots om mijn fouten toe te geven. En Jakke staat met een smile tot achter zijn oren (dat weet ik zeker) te popelen om het eens goed in mijn gezicht te wrijven. En het is nog wel witlof en hesp in de kaassaus, mijn lievelingsgerecht.

Het was een kleinigheid tussen mama en mij, iets over lui zijn en de hele dag in mijn kamer zitten niksen. Als dat al niet meer mag. Ik heb dan maar mijn biezen gepakt. Het is te zeggen: ik heb een rugzak gemaakt met daarin een banaan, een reep chocolade en een flesje bruiswater.

Ik hoor het gekletter van het bestek, niemand zegt wat. Niemand durft, want als er iemand zijn mond opendoet, briest papa van frustratie omdat hij niet kan lezen in het boek dat voor hem op tafel ligt. Serge moet altijd lectuur hebben tijdens het avondmaal, en het enige geluid dat hij kan verdragen is het omslaan van de bladzijden.

Ik zie Jakke en Tuur recht tegenover elkaar zitten, mama en papa ook, en twee lege stoelen. Die van mij en die van Louis, mijn bompa. Borden zijn er wel. Ik wacht in de gang, ik durf niet naar binnen te gaan. Ik overweeg zoveel dat ik besluiteloos ben. Ik denk dus ik ben, maar ik denk zoveel dat ik op den duur niet meer weet wie ik ben. Ik ben een opeenstapeling van gedachten die op instorten staat. Ik ga op de vloer zitten met mijn rug tegen de deur en ik weet dat er aan de andere kant duchtig wordt gesmikkeld. De kaassaus drupt van hun kinnen, om het laatste korstje wordt gevochten. Het lijkt wel alsof ze we-

ten dat ik hier zit en dat ze daarom een extra hespenrol opscheppen.

Komaan Arn, verman jezelf. Voor een jongen van veertien durf je nog niet veel. Stel je niet aan. Ik doe het uiteindelijk zonder nadenken. Ze kijken me verbouwereerd aan. Behalve Jakke. Die grijnst en glundert omdat hij het eens niet is geweest. Er blijft niet veel eten over; wie niet aan tafel zit, telt niet mee. Wat kan ik zeggen...

Mama ziet dat ik honger heb en verdeelt het eten over de twee lege borden. Louis is net binnengekomen. Ik wil eten en terug weggaan, ik heb hier niks te zoeken. Het duurt niet lang of alles is op. Ik wil mijn bord afruimen, maar Jakke steekt zijn been uit en ik val erover. De poppen gaan aan het dansen: ketelmuziek, rode en groene lampen, lauwe respons. Ik sta recht en voel een reepje bloed onder mijn neus stromen. Het eerste wat ik doe is doen alsof ik kwaad ben, en door dat te doen word ik effectief kwaad.

‘Klootzak.’ Ik wil hem te lijf gaan maar zijn lijf is sterker dan het mijne. Ik moet het onderspit delven. Ik pak hem dan maar op zijn zwakke plek: ‘Och jongen, ga nog wat met uw hakbijltje smijten, onnozel psychopaatje.’

Waarop Jakke me bij de kraag vat. Hevige cymbalen, aanzwellende ketelmuziek, spot op ons. Zijn gezicht vlak voor het mijne. Ik zie een kwaadheid in hem waar ik niet bij kan. Weldra haalt hij uit en zoek ik troost bij mama en dan is alles weer koek en ei tussen ons. Dan kan ik de volgende keer weer hespenrollen in de kaassaus bij de vleet eten.

En dan bonkt Louis met zijn vuisten op tafel en zijn we allemaal stil. Zo stil dat we onze gedachten voelen en ze niet meer durven uitspreken.

LOUIS

Ik ben hier te oud voor geworden. Stelletje nozems, kleine belhamels. Ik moet terug naar mijn portretten. Daar voel ik me thuis. Daar hoor ik thuis.

Ik zie ze nog steeds voor mij, mijn Mariette, en ik wil ze dolgraag nog een keer portretteren maar ik durf niet; ik mis haar... Binnenkort is het haar datum weer, en die van Serge. En Jennie is iets van plan, dat voel ik aan alles wat ze de laatste tijd allemaal zegt en doet, het ligt er vingerdik op, maar ik ben precies de enige die iets in de gaten heeft. Of ze zijn stekeblind of ik heb sneller door wat ze bedoelt als ze iets zegt dat niet meteen duidelijk is.

Ik heb me kwaadgemaakt op die twee, en ik maak me niet graag kwaad, dat ligt niet in mijn aard. Ze drijven het bijwijlen zo ver dat ik niet anders kan. En daarbij, als ik het niet doe, doet niemand het; het lijkt wel of Serge en Jennie het op dat vlak hebben opgegeven.

Ik wil haar portret maken, ik heb het beslist, en dat moet ik in alle rust en stilte kunnen doen, anders komt het er niet van. Die ene, Arn, heeft vage trekken van Mariette, maar misschien is dat omdat het al zo lang geleden is dat ik haar heb gezien. Misschien verzin ik het gewoon om me beter te voelen, om het draaglijker te maken, en dat na al die tijd. Nee, nee, het is echt waar: zijn neus, ja, zijn neus lijkt op de hare, twee druppels water, en haar dromerige karakter dat somtijds opspeelde, dat heeft hij ook, dat hebben we allemaal een beetje. Hij lijkt maar wat aan te modderen; als hij niet uitkijkt zit hij vast voor de rest van zijn leven en kan hij geen kant meer uit. Talent zit er nochtans genoeg in, hij moet het alleen zien te ontwikkelen, dat is niet simpel, ik weet er alles van...

Ze zijn gestopt met vechten, nu kunnen ze achter mijn

rug de draad weer oppikken. Het ene akkefietje is nog niet gedaan of het volgende dient zich al aan. Ze hebben niet veel nodig, die gasten, en de jongste zit erbij en houdt zich wijselijk afzijdig; die lijkt nu al slimmer dan die andere twee tezamen.

‘Alles in orde, bompa?’ vraagt Jennie. Het arme kind doet zo haar best om de boel bijeen te houden. Ze beseffen niet dat ze met hun gat in de boter zijn gevallen.

‘Zeer lekker, Jennie. Je verbaast me elke keer met je kookkunsten.’ Ik lieg niet want het eten is opperbest. Het is de sfeer in dit huis die ervoor zorgt dat ik naar mijn stek wil. Ik moet met haar aan de slag, *met haar*, ik zeg het nu al zo lang. Zij moet op het doek.

Oké, als niemand kijkt, ga ik er voor: dan lik ik de kaas-saus van mijn bord, zoals kleine kinderen dat doen.